

De Vlaamse schrijfster Lieve Joris (1953) wilde als jonge vrouw niets liever dan weg van huis, ver van familie. Nu brengen haar meest geliefde bezittingen haar juist dichterbij de familieleden met wie ze ooit worstelde.

TEKST: MINOU OP DEN VELDE. BEELD: BRENDA VAN LEEUWEN. VISAGIE: MANOUS NELEMANS

Traagheid "Dit schilderij hing in de woonkamer van mijn ouderlijk huis. Het oude Neerpelt ken ik alleen uit verhalen. Toch voel ik: hier kom ik vandaan. Ik groeide op als vijfde van negen kinderen. Mijn grootmoeder woonde tegenover ons. Ik sliep bij haar, maakte daar huiswerk, en heb mijn grootmoeder aan het einde van haar leven zelfs gewassen. Bij haar ontsnapte ik aan het woelige gezin. De anderen vonden dat ze mij verwende. Ze bakte wafeltjes, en maakte meringue van het overge-

bleven eiwit. Frietjes bakte ze op de oude kachel, dat rook zo lekker... In zekere zin ben ik haar kind geworden. Ik denk dat dat mij gered heeft. Voelen dat iemand onvoorwaardelijk van mij hield. Ze vertelde veel over vroeger. Dat ze te voet naar de kermis ging, want auto's waren er nog niet. Ze vertelde ook dat haar zusje op een dag haar kopje liet hangen, en even later dood was. De volgende dag liet haar broertje ook zijn kopje hangen. Kindersterfte, dat bestond aan het einde van de 19de eeuw nog. Opgroeien met verhalen uit een langzamere tijd is bepalend voor mij geweest.

Op een van mijn reizen was ik in het binnenland van Congo. Daar is soms niets te drinken, er is geen elektriciteit, niks. Maar 's avonds maken mensen een vuurtje en vertellen elkaar verhalen. ▶ Dat is helemaal de sfeer van mijn grootmoeder."

Lieve Joris → *Iets wat niet perfect is, moet je beschermen* → *Mijn zusje leerde me naar de wereld te kijken vanuit een ander perspectief* → *Ik absorbeer*

verhalen van mensen en kan me goed verplaatsen in anderen → Door heel veel weg te zijn vreet ik mijn omgeving aan → Bij mijn oma ontsnapte ik aan het

Verleden “Dit mandje stond vroeger op de schoorsteen bij mijn grootmoeder. Tijdens

mijn eerste grote reis door Congo kwam ik in de streek waar mijn grootoom missionaris was geweest. Bij een vroegere bekende van hem zag ik opeens zo'n zelfde mandje! Tja, waarom kan een land, een volk, een geschiedenis, zo dicht bij je komen? Dat komt door dit soort dingen. Het was alsof ik door een luik mijn eigen verleden binnenviel.”

Onbesuisd “Het bed van oma staat nu bij mij op zolder. Als ik lief voor haar wilde zijn, sliep ik bij haar. Op mijn 19de ging ik naar de VS. Ik wilde weg uit België. Ik ben haar nog gaan bezoeken in het ziekenhuis. ‘Bomma, zul je op mij wachten?’ vroeg ik. Dat onbesuisde van jong zijn, en denken dat alles eeuwig zal duren. Een maand of zes later stierf ze. Dat ik er niet bij was, zal ik mezelf nooit vergeven.”

Praatjes “Ik had een heel problematische oudere broer, Fonny. Een knappe, vroegrijpe jongen. Onze grote held. Met hem rookten we onze eerste joints. Maar hij ging daarmee verder, en was niet op school te houden. Fonny was onberekenbaar, maar kon ook charmant zijn. Op zijn 48ste overleed hij aan een overdosis. Ik woonde een belangrijk militair proces bij in Congo. Ze belden mij, mijn vader huilde. Ik voelde verdriet tot in mijn poriën. Ik wist dat ik thuis moest zijn, maar ik ben niet gegaan. De volgende avond ontmoette ik de rebel-leider, over wie ik een boek zou schrijven. Hij schold: ‘Jullie journalisten...’ Ik zei: ‘Weet je, gisteren heb ik gehoord dat mijn broer overleden is. Maar ik vind dit proces zo belangrijk, dat ik niet naar huis ga.’ Vanaf dat moment konden we praten. De oorlog was

Prestatie “Dit is een cadeau van de rebel. Ik was toen net in zijn geboortestreek geweest, in de hoogvlaktes van Oost-Congo. Ik moest door drie gevaarlijke zones heen. Beneden was het regeringsleger, boven het rebellenleger en daartussen zaten civiele opstandelingen. Assani zei altijd: jij zult nooit één procent

snappen van wat er met ons gebeurt. Maar toen ik die heuvel afkwam, zei hij: ‘Gefeliciteerd, nu weet je een derde.’ Daarna heeft hij me dit gegeven. Als beloning voor mijn prestatie. Ik dacht dat het zand was, maar het bleek poedergoud. Moeders naaiden die pakken in de kragen van hun zonen, als schoolgeld.”

Losbandig “Mijn ouders verzamelden oud-Bavaria-servies. De hele familie eet nu van die mooie bordjes. Mijn moeder kreeg een herseninfarct toen ik in het binnenland van Congo zat, midden in een oorlog. Toen heb ik de rebel, die ik intussen al vijf jaar kende, gevraagd: wat moet ik doen? Hij zei: ‘Je moet naar huis, om de zegen van je moeder te vragen.’ Een rebel hè. Die gedood heeft. Die gefolterd heeft. Ergens diep in hem was er iets heel gebleven. De drie laatste dagen en nachten van haar leven ben ik bij mijn moeder gebleven. Dat heeft me zó goed gedaan. Ik had altijd gedacht dat mijn oma het belangrijkste personage in mijn leven was. Ineens besepte ik dat ik de invloed van mijn moeder veronachtzaamd had. We vochten veel. Ze had verpleegster willen worden, maar was al vroeg van school gehaald. Toch had ze geen grote ambities voor haar dochters. Dat ik ongetrouwd samenwoonde, vond ze losbandig. Ze begreep niet wat ik zocht in het leven, tot ze op de receptie voor mijn tweede boek aan me vroeg: ‘Lieve, waar hebt gij toch leren schrijven?’ Pas de laatste jaren ben ik van haar gaan houden zoals ze was. Dat ik de verhalen van mensen absorbeer en me goed kan verplaatsen in anderen, dat heb ik van haar.” ▶

Lieve Joris (Neerpelt, 14 juni 1953) groeide op als vijfde in een gezin van negen kinderen. Sinds 1977 leeft ze in Amsterdam. Ze woont samen met de Poolse fotograaf Marek Stawski. Haar reizen naar Afrika, het Midden-Oosten en Azië leveren haar stof voor boeken die een eigenzinnige mengeling vormen van journalistiek, reisverhalen en literaire non-fictie. Haar werk werd bekroond in Nederland, België en Frankrijk.

Oude waarden “Ik was 24 toen ik Marek leerde kennen, in 1978. Op deze foto is hij 13. Ik vraag altijd: wat dacht je toen? Hij zegt: ik wilde toen al weg uit Polen. Dat is Marek ten voeten uit. Hij leeft in zijn eigen wereld. Ik leerde hem kennen via een Poolse vriend. Hij woonde als asielzoeker in het Zeemanshuis. Meteen de eerste avond was ik al stapelverliefd. Hij had een duif gevonden met een gebroken vleugel. Die had hij meegenomen naar zijn kamer om hem beter te maken. Soms ging hij daarmee vliegles houden op

de Dam! Op een dag was de vogel dood. Dat vond hij zo treurig. Door dat verhaal viel ik voor hem. De autonome manier waarop hij troost had gezocht greep me aan. Marek heeft een aantal vrienden aan het einde van hun leven verzorgd. Hij heeft die oude waarden nog. Door heel veel weg te zijn vreet ik mijn omgeving aan. Op cruciale momenten ben ik er niet. Maar nu ik thuis zit met een gebroken sleutelbeen, zorgt Marek zó goed voor me. Ik ben blij dat ik die stevige basis niet ben kwijtgeraakt.”

Jongetje

“Ik heb het archief van mijn vader geërfd. Zijn fotoalbums geven me een prachtige blik in de tunnel van het verleden. Ik hield veel van mijn vader. Maar hij was vaak weg, en praatte niet veel met zijn kinderen. Hij vocht altijd tegen ons vanwege Fanny, zijn geliefde oudste zoon. Het zwarte schaap. Dat gaf een heleboel conflicten. Maar de laatste jaren van zijn leven was de engel er helemaal uit. Hij was dement. Soms lag hij in zijn bed en streelde mijn gezicht. Dat had hij vroeger nooit gedaan. Of hij trok me naar zich toe, zodat mijn hoofd op zijn schouder lag. Dat vond ik zo ontroerend. Hij groeide op met zijn moeder en grootmoeder. Beschut, maar zonder vader. Een melancholiek kind met een hoornen briljetje. Als hij me zo aanraakte, zag ik ineens weer dat ontzettend lieve jongetje.” ■

Het nieuwe boek van Lieve Joris, *Op de vleugels van de draak* (Atlas/Contact, € 19,95), is net verschenen. www.lievejoris.nl

Graadmeter

“Hildegarde is mijn jongere zusje. Ons mongooltje, zoals wij haar noemden. Tot voor kort kon ze heel mooi schilderen en tekenen. Dat kan ze inmiddels niet meer. Ik leerde mensen waarderen of afwijzen om de manier waarop ze naar haar keken. Zij was een goede graadmeter voor mijn omgeving. Door haar heb ik geleerd naar de wereld te kijken vanuit een ander perspectief. Iets wat niet perfect is, dat van jou afhankelijk is, moet je beschermen.”

woelige gezin → *Pas de laatste jaren ben ik van mijn moeder gaan houden zoals ze was* → *Meteen de eerste avond was ik al stapelverliefd op Marek*